

Burgerschap – de student aan zet, een eigentijdse invulling van Burgerschap

Datum: 20 april 2020 (vastgesteld door het College van Bestuur)

Versie: 0.6

Inleiding

ROC van Twente staat midden in de maatschappij. Elke student, elke medewerker is een burger. (Goed) Burgerschap kan daarom niet anders dan een belangrijk onderdeel zijn van het onderwijs binnen ROC van Twente. En toch blijkt dit niet altijd even makkelijk in de praktijk...burgerschap verdient meer aandacht en docenten vragen om een gemeenschappelijk kader¹. Met het instellen van een practoraat burgerschap (2017) en onderhavig visiestuk geeft ROC van Twente handvatten dit te ondersteunen.

Reeds bestaand beleid

De in 2017 verschenen notitie², die tot het instellen van de practoraten heeft geleid, schrijft “Met name vanwege de algemeen sterke verbondenheid in deze regio ervaart het ROC dat zij ook via Burgerschap een belangrijke rol kan spelen in de toekomst van de regio Twente. Tevens zijn er gezien de relatie tussen Burgerschap en de Twentse samenleving, logische verbindingen te leggen met regionale kopstukken op het gebied van cultuur, sport, politiek et cetera, waardoor de ‘buitenwereld’ in de ROC-gemeenschap wordt gehaald.”

Burgerschap is in de kwaliteitsagenda ROC van Twente (2019) opgenomen: “Een derde impuls voor het actualiseren van onze opleidingen is de hernieuwde aandacht voor burgerschap (Burgerschapsagenda MBO Raad, 2018). Zo is een onderzoekslijn binnen het practoraat Burgerschap het werken aan de integratie van Burgerschap, Bildung en kritisch denken in de beroepscontext waarin de kerncompetentie ‘kritisch denken’ nader onderzocht en op basis van de uitkomsten concreet ingevuld, alsmede wordt in het practoraat leer materiaal herzien en ontwikkeld³. Onderzoek toont aan dat er bij docenten handelingsverlegenheid is om deze wezenlijke burgerschaps-competentie handen en voeten te geven. Vanuit een heldere burgerschapsvisie willen we in de curricula burgerschap revitaliseren door de ontwikkeling van nieuwe projecten in samenwerking met docenten, studenten en externe partners (gemeenten, bedrijven en provincie). Doel van deze projecten is om de politieke participatie van studenten en een discussie-klimaat te stimuleren binnen en buiten het ROC.”

En uiteraard...de strategienota ROC van Twente ‘nieuwsgierig, verbindend en inspirerend’ heeft alleen al wat termen betreft alles in zich om een visie op burgerschap kleur te geven.

Burgerschap in de wet

In de wet (WEB, artikel 17a) staat een drievoudige kwalificatieopdracht voor het middelbaar beroepsonderwijs. Dit houdt in dat de onderwijsinstelling een student:

- opleidt voor een beroep;
- voorbereidt op een vervolgopleiding;
- leert wat het betekent een burger te zijn

Wat het betekent een burger te zijn is nader uitgewerkt in vier onderscheidende dimensies: politiek-juridisch, sociaal maatschappelijk, economisch en vitaal. Recent (2016) is daaraan toegevoegd dat een burger in staat is kritisch te denken. Momenteel wordt onderzocht wat de digitalisering van de samenleving voor effect heeft op de vereisten rondom burgerschap (digitaal burgerschap).

¹ Zie rapportage onderzoek practoraat; tevens blijkt dit uit meerdere kennisdeelbijeenkomsten waar docenten aangaven behoefte te hebben aan een gemeenschappelijk kader

² Visie op onderzoek in ROC van Twente, onderzoeksthema's en organisatie van practoraten (2017)

Voor burgerschap geldt een inspanningsverplichting wat inhoudt dat de opleiding in het onderwijsprogramma en examenplan vastlegt hoe het onderwijs er voor de opleiding uitziet en dat de student daar vervolgens aan deel moet nemen. De opleiding bepaalt of de student aan de criteria voldaan heeft, de examencommissie borgt dat dit gebeurt. Dit betekent veel vrijheid en ruimte om maatwerk te leveren en het burgerschapsonderwijs aan te passen aan het type student, de opleiding en/of de regio. De mogelijkheden voor dit maatwerk is een belangrijke grondlegger voor burgerschap binnen ROC van Twente.

Onderzoek practoraat Burgerschap

Zoals in het citaat uit de kwaliteitsagenda te lezen valt, heeft het practoraat een onderzoek uitgevoerd naar het burgerschapsonderwijs binnen ROC van Twente. Dit onderzoek is in 2018 uitgevoerd onder studenten, docenten, teammanagers, MBO Collegedirecteuren en CvB. Uitkomsten uit dit onderzoek, verwerkt in de publicatie 'burgerschap als uitdaging' (2019), zijn gebruikt bij het opstellen van de visie op Burgerschap.

Definitie Goed burgerschap ROC van Twente

In voornoemd onderzoek van het practoraat komt een eenduidig beeld naar voren over wat goed burgerschap inhoudt. Docenten, studenten, teammanagers en directeuren geven aan:

Goede burgers zijn **kritische** burgers die hun eigen mening kunnen onderbouwen en een afgewogen oordeel kunnen vormen. Zij zijn maatschappelijk en politiek **betrokken** en voelen zich **medeverantwoordelijk**, ook met betrekking tot hun directe omgeving. Zij zijn **respectvol**, **rechtvaardig** en **tolerant**. Zij zijn **zelfredzaam** en hebben voldoende **(zelf)kennis** om te kunnen functioneren in de democratische samenleving.

Visie op burgerschap

ROC van Twente zet 'goed burgerschap' centraal in het burgerschapsonderwijs.

Voor de visie op burgerschap betekent dat:

• de student ervaart dat burgerschap om hem/haar draait en dat hij/zij kansen krijgt dat in de maatschappij van de school te oefenen: de student aan zet;
• de dimensies van burgerschapsonderwijs niet los van elkaar behandeld/gezien kunnen worden maar juist met elkaar geïntegreerd aangeboden worden;
• burgerschapsonderwijs in samenwerking met de beroepsvakken contextrijk wordt;
• dat wat bij burgerschap aangeleerd wordt in relatie staat tot andere vakken en/of thema's die vergelijkbare vaardigheden bevorderen;
• burgerschapsvorming van en voor iedereen is en burgerschapsonderwijs voor de docent burgerschap;
• burgerschapsvorming daarmee vooral ook een teamaangelegenheid is

Hieronder is per item kort toegelicht wat hiermee bedoeld wordt.

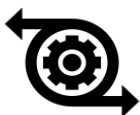
Student aan zet

School is de voorbereiding op het leven: ook in deze context zitten alle elementen die met burgerschap te maken heeft. Studenten de ruimte bieden hun eigen autonomie te leren gebruiken en een (kritische) bijdrage te leveren aan de maatschappij van de school door verschillende vormen van participeren te oefenen, maakt de student actief in burgerschap.

Goed burgerschap als leidraad

Kritisch, betrokken, medeverantwoordelijkheid, respectvol/rechtvaardig/tolerant, zelfredzaam en (zelf)kennis betekent: autonomie van de student versterken, studenten zelf ruimte geven hun invulling aan burgerschap te geven, reflectieve vermogen stimuleren in een veilige omgeving en mogelijkheden bieden verschillende vormen van participatie te oefenen.

Dimensies geïntegreerd

Elke dimensie die de wet onderscheidt, is altijd op de een of andere manier verbonden met de andere dimensies. Kritisch denken ondersteunt deze verbinding. Wanneer een docent het heeft over of suiker wel of niet goed is voor de gezondheid (vitaal burgerschap), kan het aspect waarom de politiek het belangrijk vindt hier een lobby tegen aan te gooien (politieke dimensie) gelijk meegenomen. Tevens kan het economische aspect ook behandeld worden, wat kost je het gebruik van suiker. En dit kan op alle mbo niveaus, met dien verstande dat de relaties tussen de dimensies bij de hogere mbo niveaus meer complex gelegd kan worden.

Beroepsgericht burgerschapsonderwijs

Beroepsgericht burgerschapsonderwijs houdt in dat het onderwijs in relatie gebracht wordt met het beroep. Ofwel in de les burgerschap waar thema's in het licht van het beroep worden toegelicht ofwel in het beroepsvak waar de student de beroepsvaardigheden toepast in het kader van een burgerschapsthema. Dit zou heel goed kunnen in de vorm van een project.

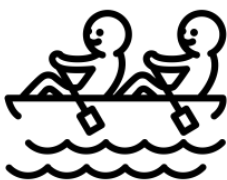
Burgerschap hangt samen

Burgerschapsonderwijs is samenwerken met ander onderwijs. Zo speelt bijvoorbeeld de wijze waarop je je als burger (student) gedraagt en je keuzes verantwoordt ook een belangrijke rol bij het onderwijs op het gebied van loopbaanontwikkeling, ondernemend gedrag, gezonde school en/of maatschappelijk verantwoord ondernemen en internationalisering. Ook is samenwerking met Nederlands van toegevoegde waarde – daar waar de student bij Nederlands de techniek van gespreksvoering leert, kan de student deze kennis/ervaring gebruiken bij de lessen burgerschap wanneer een bepaald onderwerp ter discussie staat. Door samen te werken kunnen de talenten van docenten daar ingezet worden waar ze het best voor de student tot hun recht komen.

Burgerschapsvorming is van en voor iedereen

Burgerschapsvorming is van en voor iedereen: omdat burgerschap overal is, van de (in)gang van het schoolgebouw (waar niet gerookt mag worden) tot en met in het klaslokaal of de stageplek waar de studenten onderwijs krijgen is burgerschap niet alleen in de les maar overal voorhanden. De school/stage is een afspiegeling van de maatschappij en daar heeft iedereen een rol/verantwoordelijkheid in.

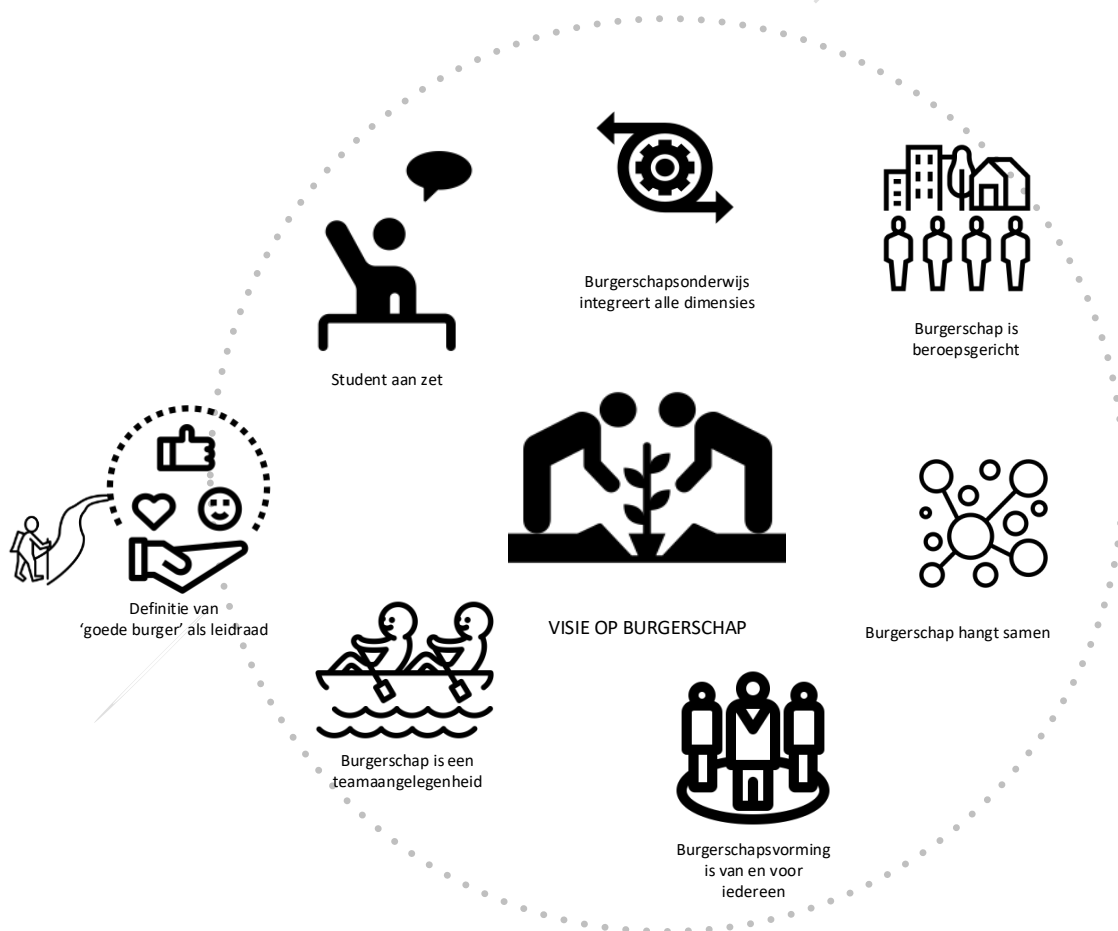

Burgerschap daarom als teemaangelegenheid

Het begeleiden van de student naar 'goed burgerschap' gedijt het beste als de verschillende bij het onderwijs betrokken partijen samenwerken en is bij uitstek een onderwerp dat in het onderwijsteam besproken wordt: op welke wijze, waar en hoe bereiden we de student voor op de toekomst.

Samengevat:

Bovenstaande visie laat zich in samenhang als volgt symboliseren:

Beleidslijnen

Om dit te verwezenlijken worden de volgende beleidslijnen geïmplementeerd:

- Elk onderwijsteam krijgt de vraag:
 - o de student uit te dagen (kritisch) actief bij te dragen aan de maatschappij waar hij/zij deel van uitmaakt in de school en op stage;
 - o burgerschapsonderwijs een duidelijke herkenbare plek in het curriculum te geven met handelingsbekwame docenten;
 - o burgerschapsonderwijs te ontwerpen aan de hand van de 'goede burger' waar ruimte gecreëerd wordt om de student te laten participeren en waar de dimensies via 'kritisch denken' aan elkaar gekoppeld worden;
 - o In het netwerk van de opleiding te onderzoeken welke projecten zich lenen voor beroepsgericht burgerschapsonderwijs;
 - o burgerschap als opdracht voor het team te definiëren waarbij
 - gezamenlijk bepaald wordt hoe de inspanningsverplichting ingevuld wordt;
 - in ieder geval aandacht is voor de integratie tussen de beroepsvakken en burgerschap en Nederlands en burgerschap
- Er komt een competentieprofiel voor 'de docent burgerschap' dat tevens gebruikt wordt bij de werving en selectie van nieuwe docenten burgerschap;
- Er wordt in samenwerking met de ROCAcademie een (bij)scholingsaanbod samengesteld voor (beginnende) docenten burgerschap waar de visie van burgerschap herkenbaar in terug komt en die docenten meer handelingsbekwaam maakt. Daarnaast wordt er gekeken of er scholing op beroepsethiek en andere voor democratie belangrijke principes ontwikkeld kan worden;
- Er wordt onderzocht in hoeverre het haalbaar is om binnen de Hub 'een tak' op te zetten voor burgerschapsprojecten. Onder andere lokale en provinciale overheden/partijen kunnen daar de projecten aanbieden die zich lenen voor burgerschapsonderwijs. In de werkplaats vanuit het onderzoek NRO 'kritisch denken' worden criteria ontwikkeld die deze kruising van burgerschap en beroep vastleggen.

Binnen ROC van Twente zal Burgerschap geplaatst worden in het palet van onderwijsthema's die ook gerelateerd zijn aan de (beroeps)houding van de student, zoals Loopbaanontwikkeling, Ondernemend gedrag, Gezonde School, Maatschappelijk verantwoord Ondernemen en Internationalisering.